
РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

УДК 332.133.:338.242

Федулова С.О.кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки
Українського державного хіміко-технологічного університету

ФУНДАМЕНТАЛЬНА НЕЛІНІЙНІСТЬ РОЗВИТКУ В РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

У статті вивчаються проблеми вибору методів дослідження регіональних соціально-економічних систем в умовах нелінійності економічних явищ. Дослідники різних сфер науки виокремлюють два підходи до вивчення природних, економічних, соціальних та інших явищ – статичний та динамічний. За динамічного підходу дослідника цікавить уже набір станів системи протягом певного періоду часу. Останнім часом стає зрозумілим, що розвиток економічних явищ описується нелінійними закономірностями. У статті вивчаються можливості і необхідність застосування методів системного підходу та синергетики під час дослідження регіональних соціально-економічних систем. Розглянуто принципи просторово-безперервної економіки. Доведено, що стійкість регіональної соціально-економічної системи залежить як від стійкості підсистем, що входять до її складу, так і стійкості соціально-економічних систем більш високого рівня, зокрема країни в цілому.

Ключові слова: нелінійність розвитку, динамічні системи, системні дослідження, синергетика, регіональні соціально-економічні системи.

В статье изучаются проблемы выбора методов исследования региональных социально-экономических систем в условиях нелинейности экономических явлений. Исследователи разных сфер науки выделяют два подхода к изучению природных, экономических, социальных и других явлений – статический и динамический. При динамическом подходе исследователя интересуют уже набор состояний системы в течение определенного периода времени. В последнее время становится ясно, что развитие экономических явлений описывается нелинейными закономерностями. В статье изучаются возможности и необходимость применения методов системного подхода и синергетики при исследовании региональных социально-экономических систем. Рассмотрены принципы пространственно-непрерывной экономики. Доказано, что устойчивость региональной социально-экономической системы зависит как от устойчивости подсистем, входящих в ее состав, так и от устойчивости социально-экономических систем более высокого уровня, в частности страны в целом.

Ключевые слова: нелинейность развития, динамические системы, системные исследования, синергетика, региональные социально-экономические системы.

Постановка проблеми. Дослідники різних сфер науки виокремлюють два підходи до вивчення природних, економічних, соціальних та інших явищ, а саме статичний та динамічний. За статичного підходу дослідника-економіста цікавить лише стан економічної системи (соціально-економічної, регіональної соціально-економічної) у певний момент часу. За динамічного підходу його цікавить уже набір станів системи протягом певного періоду часу. Останнім часом стає зрозумілим, що розвиток економічних явищ описується нелінійними закономірностями. Члени та дослідники Римського клубу Д. Медоуз і Д. Форрестер показали, що глобальні процеси, такі як демографічні, виснаження ресурсів, забруд-

нення навколишнього середовища, є повним відображенням проявів загальної нелінійних закономірностей.

Уперше о загальності нелінійних закономірностей почав говорити Л.І. Мандельштам. Сучасна наука вважає Пуанкаре [1] і Мандельштама [2] справжніми засновниками нелінійної динаміки. Вважається, що Пуанкаре створив адекватний математичний апарат, а Мандельштам наситив абстрактні математичні схеми яскравим фізичним змістом. Виникнення ідеї нелінійності сприяло розпаду стадіально-лінійних моделей історії, вироблення нових підходів до неї як принципово відкритого, варіабельного і альтернативного процесу, який необхідно припускає «вибір».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основи нелінійного розвитку в теорії еволюції і самоорганізації, загальної та економічної синергетики були закладені В. Маєвським, Н.Н. Мойсеєвим, Г. Ніколіс, Т. Постоном, І. Пригожиним, І. Стенгерс, Й. Стюартом і розвинені в працях В.В. Василькової, О.А. Ерохіної, Л. Євстігнеєва і Р. Євстігнеєвої [3], Б.-В. Занга [4], Г.Г. Малінецького, В.П. Мілованова [5], О.В. Іншакова, С.П. Капіци, О.М. Князевої, С.П. Курдюмова, Ю.М. Осипова, Е. Петерса [6], Г.І. Рузавіна, Є.А. Сєдова, С.Ф. Серьогіної, В.С. Стьопіна [7], Д.С. Чернавського та ін.

Як у закордонній, так і у вітчизняній науковій літературі значну увагу приділено дослідженню економічного зростання та економічних циклів. За кордоном у різний час дані проблеми вивчали К. Жугляр, Д. Кітчін, Дж.М. Кларк, С. Кузнець, В. Леонтьєв, У. Ростоу, А. Тоффлер, Дж. Форрестер, Е. Хансен, Р. Харрод, П. Хейне, Дж. Хікс та ін. Суттєвий внесок у розроблення методологічних основ теорії економічного зростання і довгохвильової економічної динаміки зробили такі російські вчені, як М.Д. Кондратьєв, Є.Є. Слуцький, М.І. Туган-Барановський та ін. Серед українських учених, які займаються проблемами не лінійності розвитку, можна назвати таких: В.В. Вітлінський, В.М. Геєць, В.М. Вовк, Т.С. Клебанова, К.Ю. Кононова, А.В. Матвійчук, Т.В. Меркулова, О.І. Черняк, І.В. Шкрабак та ін.

Багато положень і концептуальні схеми економічного розвитку знайшли втілення в роботах К. Маркса, Й. Шумпетера та Дж.М. Кейнса, хоча їх теорії носили лінійний характер і містили цілу низку обмежень статичного характеру.

Мета статті. Метою дослідження є вивчення можливості і необхідності застосування методів системного підходу та синергетики під час дослідження регіональних соціально-економічних систем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Економічним системам притаманні стани, коли системні закони, що керують поведінкою та подальшим розвитком даної системи, різко, тобто без проміжних переходів, змінюються; змінюється не якийсь один або кілька параметрів, що управляють, а саме система керуючих «законів». Іншими словами, сама економічна система стає «раптом» в істотному ступені іншою, але вловити ці переходи хоча б на найзагальнішому рівні економічна теорія не в змозі. Йдеться, таким чином, не про нелінійний вигляд будь-якої функції (будь-якого економічного процесу), а про фундаментальну нелінійність, яка властива економічним системам у цілому і не знаходить відображення в структурі економічного знання [8].

Розвиток методів нелінійної динаміки припадає на початок ХХ ст., велику роль у розвитку таких методів зіграла радянська школа математиків і фізиків, серед яких: А.А. Андронов, М.М. Боголюбов, А.Н. Колмогоров, А.М. Ляпунов, Л.І. Мандельштам, А.Н. Тихонов. А в кінці ХХ ст. все більшу увагу в дискусіях із методологічних аспектів економічних досліджень почали приділяти концепції синергетики.

Синергетика – вчення про процеси розвитку і самоорганізації складних систем довольної природи, яка успадковує і розвиває універсальні, міждисциплінарні підходи своїх попередниць: тектології А.І. Богданова, теорії систем Л. фон Берталанфі, кібернетики Н. Вінера. Однак її мова і методи спираються на нелінійну математику і результати природничих наук, які вивчають еволюцію складних систем.

В основі системного аналізу лежить принцип системності, а в основі теорій самоорганізації – принцип розвитку. Обидва принципи взаємодоповнюють один одного й утворюють єдність, що відображається в єдності теорій самоорганізації та системних досліджень (табл. 1).

Таблиця 1

Співвідношення системних досліджень і синергетики [9]

Системні дослідження (загальна теорія систем, системний аналіз, системний підхід)	Синергетика
1. Акцент здійснюють на статистиці систем, їх морфологічному і (рідше) функціональному описі	1. Акцентує увагу на процесах зростання, розвитку і руйнування систем
2. Надають велике значення упорядкованості, рівновазі	2. Вважає, що хаос виконує важливу роль у процесах руху систем, до того ж не тільки деструктивну
3. Вивчають процеси організації систем	3. Досліджує процеси самоорганізації систем
4. Абстрагуються від кооперативних процесів, найчастіше зупиняючись на стадії аналізу структури системи	4. Підкреслює кооперативність процесів, що знаходяться в основі самоорганізації та розвитку систем
5. Проблема взаємозв'язку розглядають переважно як взаємозв'язок компонентів усередині системи	5. Вивчає сукупність внутрішніх і зовнішніх взаємозв'язків системи
6. Джерело руху вбачають у самій системі	6. Визнає велику роль середовища в процесі змін

До теорій самоорганізації належать:

- синергетика;
- теорія змін;
- теорія катастроф.

Один із найбільш відомих учених, Ю.А. Данилов, що працював у сфері синергетики, дав таку характеристику цьому напрямку, пов'язаному з вивченням нелінійних динамічних систем: «Серед безлічі почесних титулів, які приніс

нашому віку прогрес науки, «вік нелінійності» – один із найменш звучних, але найбільш значущих і заслужених... Світ нелінійних функцій так само, як і що стоїть за ним – світ нелінійних явищ, лякає, підкорює і чарівно вабить своїм невичерпним розмаїттям. Тут немає місця стандарту, тут панують мінливість і буйство форм» [10].

У наш час синергетику розуміють як науку про математичне моделювання переходу сис-

Таблиця 2

Періоди науки та їх основні характеристики [11]

Періоди науки та їх основні характеристики			
XVI-XVIII ст.	Початок XIX ст. – 20-ті роки XX ст.	З 20-х по 90-ті роки XX ст.	З 90-х років XX ст.
Період класичної науки	Період некласичної науки	Період постнекласичної (синергетичної) науки	Період ноосферної науки
Об'єкт науки			
Реальні елементи і об'єкти Світу. Речовина, локалізована в просторі і часі	Системи Миру, розщеплені на актуальну і потенційну реальність мікросвіту	Світ як система відкритих підсистем, що саморозвиваються	Світ і людство як генетично єдина інформаційно-енергетична система
Предмет пізнання			
Склад елементів Світу. Спеціальні закони науки	Причинно-наслідкові зв'язки і зв'язку в системах елементів Світу, закономірності Світу	Структурна динаміка відносин у Світі як Система систем	Світ з його загальними Законами, а також Законами суспільства і осягнення
Основи методології			
Ньютонівська механіка, об'єктивність як осягнення об'єкта через досвід поза співзалежності з дослідником; суб'єктно-об'єктна гносеологія; математичний формалізм	Доповнюваність, співвідношення невизначеностей, допущення «суб'єктивності», зумовленість взаємозв'язками, історичність методів	Еволюційно-синергетична парадигма системності; екологізація, гуманізація, психологізація, конструктивність, антропність	Інформаційно-генетична єдність явищ, процесів, систем Світу (природосообразність)
Методи дослідження			
Спостереження, опис, приладові вимірювання в лінійних величинах, експериментальні дослідження (досліди), чуттєве пізнання (життєвий досвід)	Ті ж самі, а також вимірювання з урахуванням позицій дослідника, його свідомості і світогляду; проектування реальності; приладові дослідження з урахуванням взаємодії об'єкта з приладом. Гносеологічне узагальнення. Статистичні вимірювання. Методи диференціальних рівнянь у приватних похідних	Ті ж самі, а також комп'ютерні дослідження, міждисциплінарні дослідження, генна інженерія, історична реконструкція, проектування і моделювання, комплексні дослідження. Використання гуманітарних методів у природних науках, і навпаки. БОС-методи. Психологічний аналіз. Нейрологічний аналіз і т. ін.	Ті ж самі, а також методи моделювання історії, сьогодення і майбутнього цивілізації людства на Землі на основі загальних Законів Світу, суспільства і осягнення. Метод метапрограмування. Методи цілісного мислення. Методи заощадження природних і людських ресурсів

тем з одного стійкого стану в інший. Сукупність знань про хаос і порядок, перехідні процеси, фрактали і нелінійність, які називають синергетикою, розуміють і як теорію, й як навчання, й як науку, й як світогляд, виходячи з різних образів, фактів, уявлень про хаос, порядок, когерентність, перехідних і кооперативних процесів у природі, суспільстві, духовному світі. Перелік ідей, що формують синергетику як парадигму, містить нелінійність, самоорганізацію, відкритість системи, її нерівноважність тощо [9]. Періоди науки та їх основні характеристики досить удадо описані російською дослідницею, професором Н.В. Масловою (табл. 2, рис. 1).

Із дослідження професора Н.В. Маслової видно, що синергетичний підхід знаходить відображення у багатьох сферах науки вже тривалий час.

Із наведених даних можна стверджувати, що методологія синергетики базується на чотирьох принципах (рис. 2).

Необхідно відзначити, що тема соціально-економічної нерівномірності розвитку регіонів є однією з найбільш обговорюваних у світі. Вчені та дослідники все частіше говорять про асиметрію регіонального розвитку [12; 13], зростання нерівномірності розвитку територій [14; 15], дивергенції [16], диференціації та незбалансованість [17; 18] розвитку країн і регіонів. Усі ці терміни застосовуються для опису ситуації подібності зростання окремих елементів, що формують регіональну соціально-економічну систему, соціально-економічну систему країни, світу і які ведуть до негативних тенденцій, що загрожують цілісності системи у цілому. Саме тому нерівномірність розвитку розглядається як основний фактор дестабілізації і корінних змін у картині світогосподарських зв'язків.

Синергетика як теорія самоорганізації виходить із того, що складним системам (до таких належать і соціально-економічні системи) не

можна нав'язувати шляхи їх розвитку, а швидше необхідно зрозуміти, як сприяти їх власним тенденціям розвитку, як виводити системи на ці шляхи, зрозуміти закони сумісного життя природи і людства, їх коеволюції [9].

Як стверджують українські дослідники, головна особливість нелінійного управління в економіці полягає в тому, щоб

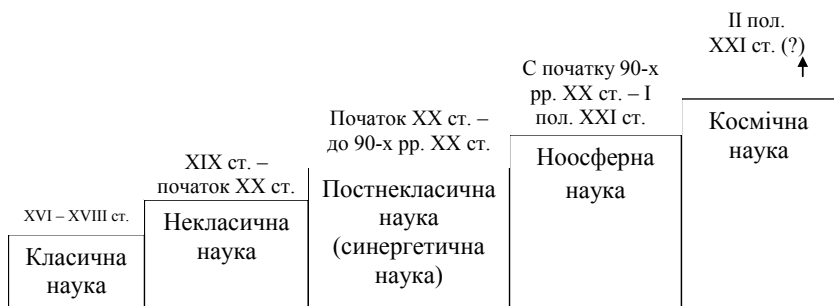

Рис. 1. Етапи розвитку науки [11]

Рис. 2. Методологія синергетики [9]

не будувати зусиллями держави нову економічну систему, а створювати умови для того, щоб вона будувалася сама [19].

У цьому разі вкрай важливо, щоб дії держави щодо регіональних соціально-економічних систем, що перебувають у нестійкому нерівноважному стані, були засновані на розумінні характеру процесів, що відбуваються, з урахуванням ступеня їх спонтанності і можливості альтернативних напрямів розвитку системи в точки бифуркації. Важливо також усвідомлювати, що у низці випадків деякі процеси можуть бути просто некерованими [20].

Синергетичний підхід в управлінні соціально-економічними системами представляє цей процес як нерівноважну динаміку, що поєднує в собі механізми організації і самоорганізації. Треба зазначити, що у перехідній економіці України все ще залишається тільки один головний управляючий макросуб'єкт – держава, якому протистоїть ринок як суб'єкт управління. За таких умов ринок не може само організовуватися, тобто немає і стійкості розвитку.

Як відомо, прості і саморегульовані економічні системи стали об'єктом аналізу класичної і неklasичної економічної науки. Об'єктом аналізу неklasичної науки виступають великі складні саморегульовані соціально-економічні системи, які мають низку нових ознак. Ціле в таких системах уже не вичерпується сумою складових частин системи, оскільки тут виникає нова системна якість цілого. Визначальна межа саморегульованих економічних систем – це дія «невидимої руки» законів ринку. Ситуація рівноваги для саморегульованої економічної системи є аттрактором, тобто станом, до якого система з необхідністю приходиться у ході еволюції. Вихід системи зі стану рівноваги є короточасним, і система на основі дії механізму негативних зворотних зв'язків знову і знову повертається в нього [19]. Постнеklasична наука, найважливішим напрямом якої виступає економічна синергетика [20], переходить до аналітичних досліджень нових видів складності. Її об'єктом стають системи, що самоорганізуються.

Україна має досить застарілу систему розселення і розміщення продуктивних сил. Значна частина її була створена під проєкт радянської індустріалізації і досі обслуговує країну, якої вже не існує. Принципи територіальної організації й управління абсолютно застаріли. Як було вже описано раніше, необхідно враховувати процеси саморозвитку і самоорганізації, які притаманні сучасній еволюції. Це необхідно для раціонального використання економічних ресурсів і для грамотного управління розвитком регіонів. У літературі з'явилися наукові

роботи, в яких робляться спроби обґрунтувати теоретико-методологічні основи просторової економіки. Серед українських дослідників, що займаються проблемами просторової економіки та просторового розвитку, можна виділити таких, як: Т.Г. Васильців, Н.А. Мікула, М.І. Мельник, Л.Т. Шевчук, С.Д. Щеглюк та ін. У формуванні методології просторової економіки можна виділити такі етапи:

- 1) розміщення продуктивних сил (ведення господарства);
- 2) регіональна економіка;
- 3) просторова економіка.

Транснаціональні корпорації перетворили світову економіку в єдиний економічний простір. Технологічні та інформаційні модернізації світової економіки призвели до зміни концепції економічного регіону. Два віддалених економічних агента можуть взаємодіяти безпосередньо.

Таким чином, з'явилися нові тенденції, які і визначають вектор розвитку:

- національні економіки стали представляти систему економічних регіонів. Будь-які рішення на рівні економічних регіонів генерують обов'язкові зміни в усій економічній системі, і навпаки. Економічні регіони перетворилися на системні утворення;

- регіональна політика стала складовим елементом загальної економічної політики, що є найважливішим індикатором для держави, і для науки;

- формується глобальна економічна політика, яка призначена для регулювання єдиного глобального економічного простору. Сучасна національна економіка – нескінченно велика кількість «вкладених» один в одного просторових елементів та таких, що взаємодіють один з одним, як і глобальна економіка. Спробуємо побудувати структуру регіональної соціально-економічної системи (РЕС) з урахуванням принципів просторово безперервної економіки (рис. 3).

Таким чином, у структурі регіону можна виділити три підсистеми: економічну (систему забезпечення), соціальну (суспільну систему) та екологічну. Крім того, внутрішнє середовище регіону становлять суб'єкти господарювання, а також сформовані на його території муніципальні утворення.

Кожен із перерахованих елементів – система, тобто включає в себе інші підсистеми й елементи. Будь-яка система входить до складу іншої (більшої) системи, яка є для даної системи зовнішнім середовищем. Така характеристика повністю застосовна до регіону, який є підсистемою більш високого ієрархічного рівня. Зовнішнім середовищем для регіону виступають інші регіони України, регіони

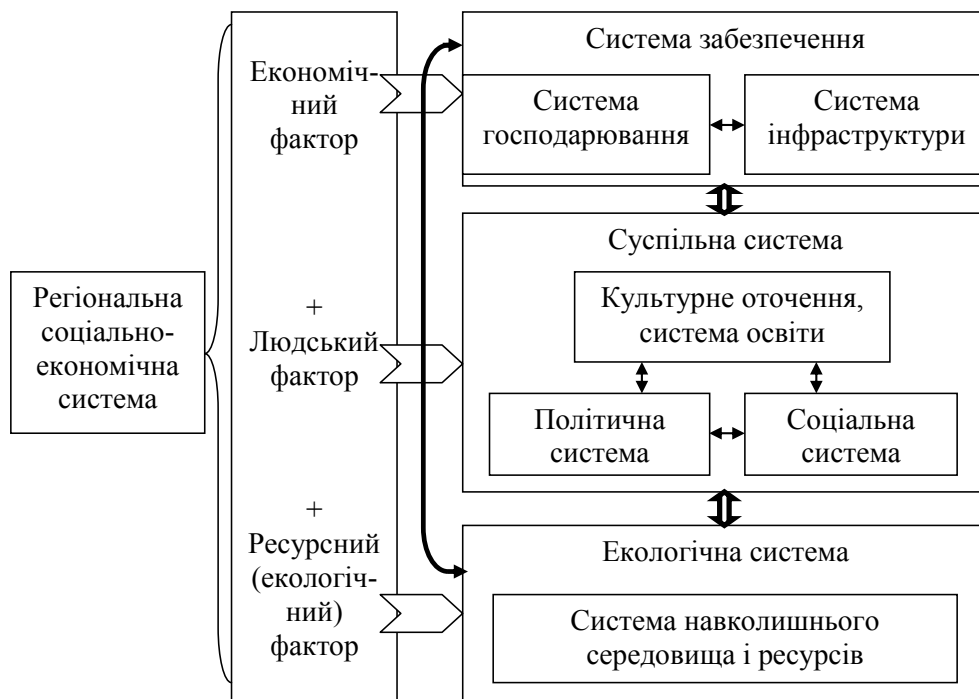

Рис. 3. Структура регіональної соціально-економічної системи (РСЕС) з урахуванням принципів просторово-безперервної економіки

Джерело: складено автором

зарубіжних країн, також іноземні держави, їх союзи і т. п.

Висновки. Отже, регіон, з одного боку, є складною соціально-економічною системою, внутрішнє середовище якої становлять економічна, соціальна та екологічна підсистеми, а з іншого – підсистемою більш високого ієрархічного рівня. Отже, стійкість регіональної соціально-економічної системи залежить як від стійкості підсистем, що входять до її складу, так і стійкості соціально-економічних систем більш високого рівня, зокрема країни у цілому.

Як уже було зазначено, Україна має досить застарілу систему розселення і розміщення продуктивних сил, яка була створена під проєкт радянської індустріалізації. За таких умов

досить бентежить систему інфраструктури регіону як систему забезпечення. Застаріле обладнання, яке має великий знос, значна матеріаломісткість та енергомісткість виробництва, неефективне розміщення виробництва на даний час можуть становити загрозу національній безпеці, бо входять до системи забезпечення.

Синергетична теорія вказує на те, що система схильна до саморозвитку. Здатність до саморозвитку є однією з фундаментальних властивостей системи. Тобто система повинна бути адаптивною і знаходитися в такому інтервалі значення від хаотичного стану до жорстко впорядкованого, де панування як порядку над хаосом, так і хаос над порядком є оборотним.

Список використаних джерел:

1. Пуанкаре А. Избранные труды : Т. 3 / А. Пуанкаре. – М. : Наука, 1974.
2. Мандельштам Л.И. Лекции по теории колебаний / Л.И. Мандельштам ; под. ред. член-корр. АН СССР С.М. Рытова ; Академия наук СССР. Отделение общей физики и астрономии. – М. : Наука, 1972. – 471 с.
3. Евстигнеева Л., Евстигнеев Р. От стандартной экономической теории к экономической синергетике / Л. Евстигнеева, Р. Евстигнеев // Вопросы экономики. – 2001. – № 10. – С. 24–39.
4. Занг В.-Б.. Синергетична економіка. Время и перемены в нелинейной экономической теории / В.-Б. Занг ; пер. с англ. – М. : Мир, 1999. – 335 с.
5. Милованов В.П. Неравновесные социально-экономические системы. Синергетика и самоорганизация / В.П. Милованов. – М. : Эдиториал УРСС, 2001. – 264 с.
6. Петерс Э. Хаос и порядок на рынках капитала. Новый аналитический взгляд на цикличность, цены и изменчивость рынка / Э. Петерс ; пер. с англ. – М. : Мир, 2000. – 333 с.
7. Степин В.С. Теоретическое знание. Структура, историческая эволюция / В.С. Степин. – М. : Инфра, 2000. – 580 с.

8. Евстигнеев В.Р. Идеи И. Пригожина в экономике. Нелинейность и финансовые системы / В.Р. Евстигнеев // *Общественные науки и современность*. – 1998. – № 1. – С. 112–121.
9. Моделі економічної динаміки : [конспект лекцій] / Уклад. Л.П. Перхун. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2014. – 110 с.
10. Данилов Ю.А. Нелинейность / Ю.А. Данилов // *Знание – сила*. – 1982. – № 11. – С. 34.
11. Маслова Н.В. Периодическая система всеобщих законов мира : [монография] / Н.В. Маслова ; Российская академия естественных наук. Отделение ноосферного образования. – М. : Прадо, 2005. – 184 с.
12. Ревенко А. Асимметрия регионального развития / А. Ревенко // *Зеркало недели*. – 2006. – № 18(597).
13. Сацик В.І. Антициклічне регулювання за умов глобалізації : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.01.01 / В.І. Сацик ; Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. – К., 2006. – 18 с.
14. Красильников О.Ю. Неравномерность развития структурных сдвигов в экономике регионов / О.Ю. Красильников // *Современные макроэкономические процессы: тенденции и противоречия*. – Саратов : Приволж. книж. изд-во, 2002. – С. 38–48.
15. Перов А.В. Неравномерность экономического развития как проблема при кластерообразовании / А.В. Перов // *Взаимосвязь национального и регионального воспроизводства: вопросы теории и практики : межвуз. сб. науч. тр. ; под ред. Б.Д. Бабаева*. – Иваново : Иван. гос. ун-т, 2007.
16. Мартин Ф. География неравенства в Европе / Ф. Мартин // *SPERO*. – 2008. – № 9.
17. Клебанова Т.С. Модели пространственной кластеризации социально-экономического развития регионов / Т.С. Клебанова, Л.С. Гурьянова // *Економічні проблеми та перспективи розвитку житлово-комунального господарства на сучасному етапі : матеріали II міжнародної науково-практичної конференції*. – Х. : ХНАМГ, 2010. – С. 277–282.
18. Адаптивные модели в системах принятия решений : [монография] / Под ред. Н.А. Кизима, Т.С. Клебановой. – Х. : ИНЖЕК, 2007. – 368 с.
19. ЗВІТ про науково-дослідну роботу «Теоретичні аспекти управління міською економікою в умовах ринкової трансформації економіки України» / Міністерство освіти і науки України ; Харківська національна академія міського господарства ; кафедра економічної теорії. – Харків, 2007.
20. Степин В.С. Саморазвивающиеся системы и постнеклассическая рациональность / В.С. Степин // *Вопросы философии*. – 2003. – № 8. – С. 4–21.

Fedulova S.O.

FUNDAMENTAL NONLINEAR DEVELOPMENT IN REGIONAL STUDIES

The article has been examined the problem of the choice of the methods for research of regional socio-economic systems in terms of non-linearity of economic phenomena. The researchers of different fields of science denotes two approaches to the study of natural, economic, social and other events-both static and dynamic. When the static approach, the researchers are only interested in the state of the economic system (socio-economic and regional socio-economic) at a certain time. In the dynamic approach, the researchers are interested conditions set of the system within a certain time period. In recent years, it is clear that the development of economic phenomena described by nonlinear laws. Under these conditions, the article has been examined the possibility and necessity of applying the methods of system approach and synergy in the study of regional socio - economic systems. Ukrainian researchers argue that the main feature of the non-linear control of the economy is not to build the new state effort economic system, but create conditions to ensure that it built itself.

In this case, it is imperative that government actions in relation to the regional socio-economic systems in an unstable equilibrium state, was based on an understanding of the nature of the processes taking place in view of the degree of spontaneity and the possibility of alternative directions of development of the system at the bifurcation points. It is also important to understand that in some cases some of the processes can be simply not controlled. This article has been discussed the principles of spatial sustained economy. It is proved that the stability of the regional socio-economic system depends on both the stability of the subsystems included in its composition, and stability of the socio-economic systems of a higher level, in particular the country as a whole. Synergetic theory indicates that the system is prone to self-development. The ability to self-development is one of the fundamental properties of the system. That is, the system must be adaptive and be in the range of from chaotic state to strictly ordered, where reign as the order over chaos, and chaos on the procedure is reversible.

Keywords: nonlinearity of development, dynamic systems, system studies, synergy, regional socio-economic system.